

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat heti közlönye.

MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON.

Előfizetési díjak:	A társulat minden rendű tagjai	A lap szellemi részét illető cikkekre a szer-
Egészévre — — — — — 8 kor.	a lapot tagdíjajukért kapják.	kesztőiségnek, az előfizetési pénzek a pénz-
Félévre — — — — — 4 "	—	tári, — az esetleges reklamációk pedig a
Negyedévre — — — — — 2 "	Kéziratokat nem adunk vissza.	kiadóhivatalnak küldendők.

„Sententia ex informata conscientia.“¹⁾

Minél jobban törekszik valaki egyházjogunk rendszerébe behatolni, annál inkább belátja, hogy századok bölcsesége mily tökéletes művet alkotott. Joggal nevezi azért *Giustini* egyházjogunkat az összes civilizáció kodexének.

A rend fenntartása megköveteli a szigor, de egyházjogunkban az igazságosság mindig karöltve jár a könyörülettel, a méltányossággal. Ez különösen látható azon intézkedéseknél, hol a hibás papok megrendszabályozásáról van szó. Ha van idő a fegyelmi ügyrendes letárgyalására, a jog részletesen előírja a teendőket, de vannak esetek, mikor a rendes peres eljárás formáit betartani teljesen lehetetlen, mivel a késedelemből kár, vagy botrány származnék.

Egyházunk az ily esetekre vonatkozólag is a legbölcsebben intézkedett. Ha ugyanis a püspök biztos tudomást szerzett arról, hogy valamelyik papja valami nagyobb hibát, bűntényt követett el, de a további bajok megakadályozása végett nincs idő arra, hogy vele szemben a sokszor nagyon is hosszadalmas peres eljárást alkalmazza: ily esetekben joga van a rendes eljárás mellőzésével is (*extrajudicialiter*) az illetőt a rend felvételétől, vagy a már felvett rend, méltóság stb. gyakorlásától eltiltani.

A jogászok a püspök ez ítéletét így fejezik ki: „*Sententia ex informata conscientia.* — Igaz, hogy e kifejezés forrásainkban nem fordul elő, de már régóta használik ezt a jogtudósok, sőt maga a *Congregatio* is.

1) *Irodalom*: Roth: Ueber die sententia ex inform. conscientia. Landau, 1836; Kober: Die Suspension, 65 köv. lap; Molitor: Ueber die Sentenz des Bischofs ex inf. conc. Mainz, 1856; Pallotini: Pugna juris pontificii statutis suspensionis extrajudicialiter seu ex inf. consc. et imperii easdem abrogare molientis. Viennae 1863; C. Braun: De suspensione ex inf. consc. ob occulta solum crimina inferenda. Wirceburgi, 1868; Brilland: Manuel de la Juridiction ecclésiastique, Paris 1885. 349. lap; Journal du droit canon et de la jurisprudence Canonique, Paris, 1894. évi. febr. és köv. füzetek; Le Canoniste Contemporain, Paris, 1893. márciusi füzet; L'Evêque de Luçon. Des sentences épiscopales dites de conscience informée, ou du droit de suspendre, sans procédure, un titulaire même inamovible etc. Paris, 1892.

A tridenti zsinat előtt is forrásainkban találunk két esetet, mely ez újabb jognak mintegy előzményét képezte:

a) ha a pap, vagy más egyházi személy gyilkosságot követtetett el, ha a bűntény titkos volt is, eltiltható volt a már felvett rend gyakorlásától, vagy a felsőbb rend felvételétől. „*Quaesitum est de sacerdotibus vel aliis clericis, qui per reatum adulterii, perjurii, homicidii bonum conscientiae rectae perdiderint. Respondemus, quod si proposita crimina ordine iudicario comprobata vel alias nota non fuerint, non debent hi (praeter reos homicidii) post poenitentiam in jam susceptis vel suscipiendis ordinibus impediri.*“²⁾

b) a szerzetes, ha valamely bűntényt követett el, ha az titkos volt is, csak az eddig felvett rendet gyakorolhatta, de a praelatus eltilthatta őt a magasabb rend felvételétől: „*Ad aures uostras pervenit, quod religiosi quidam ad superiores desiderant ordines promoveri, sed Praelati eorum desideriis contradicunt. Tuae igitur quaestioni taliter respondemus, quod honestius et tutius est subjectis, debitam Praepositis impendendo, inferiori ministerio deservire, quam cum Praepositorum scandalo graduum appetere dignitatem . . . esse potest quod Praelati eorum commissa secreta noverint ex quibus constat eis quod salva conscientia nequeunt sublimari.*“³⁾

A világi papokra vonatkozólag a régi törvény másképp intézkedett. Ha ugyanis a bűntény nem volt teljesen bebizonyítva, nem volt nyilvános, a püspök köteles volt az illetőnek a következő felsőbb rendeket is feladni: „*Ex tenore tuarum litterarum accepimus quod N. clericus adeo deliquit, quod si peccatum ejus esset publicum degradaretur ab ordine . . . verumtamen quia peccatum occultum est, si promoveri vo-*

2) Cap. Quaesitum. de temp. ord.

3) Cap. Ad aures, de temp. ordin. cf. Faciani, in cap. ad aures.

luerit, eum non debes aliqua ratione prohibere . . . Verum quoniam peccatum ipsius fore occultum dixisti, mandamus, quatenus poenitentiam ei condignam imponas, et *suadeas* ut, parte poenitentiae peracta, ordine suscepto utatur: quo contentus existens, ad superiores amplius non ascendat.⁴⁾

A tridenti zsinat azonban a régi törvényen változtatott. E határozat (Sess. XIV. cap. 1. De ref.) a következőleg szól:

„Si prohibiti ascendere ad ordines ascendant, si *interdicti*, si *suspensi*, puniantur. — Cum honestius, ac tutius sit subjecto, debitam praepositis obedientiam impendendo, in inferiori ministerio deservire, quam cum *praepositorum* scandalo, graduum altiorum appetere dignitatem, ei, cui *ascensus ad sacros ordines a suo praelato, ex quacumque causa, etiam ob occultum crimen, quomodolibet, etiam extrajudicialiter, fuerit interdictus, aut qui a suis ordinibus seu gradibus, vel dignitatibus ecclesiasticis fuerit suspensus, nulla contra ipsius praelati voluntatem concessa licentia de se promoveri faciendo, aut ad priores ordines, gradus, dignitates sive honores restitutio suffragetur.*“

I. A törvény szövege eléggé világos. Nyilván kimondja, hogy a püspök ily esetekben *extrajudicialiter, quomodolibet*, járhat el, vagyis, hogy nem köteles megtartani az előirt bűnvádi eljárási formát, mi rendes peres eljárási esetben az ítélet semmisségét vonná maga után. Mellőzheti tehát a megintést, az idézést s az ítéletben az okokat sem köteles felfedezni. Megerősítette ezt a Congregatio is. P. o.: „*Vicariam obtinuit sacerdos B. P.: sed cum esset pluribus inquisitus vitiis . . . Episcopus anno 1792. edidit decretum ex informata conscientia ex causis sibi notis, et soli Deo, suspensus P. ab audientis confessionibus, ab exercitio curae animorum, ac regimine praefatae parociae removens omnino: validam esse suspensionem resolvit S. Congr.*“⁵⁾

Hogy a püspök az ítélet indokait sem köteles közölni, bizonyítja XIV. *Benedek* is, egy 1643. március 21-én kelt határozatra támaszkodva: „*Adeo porro verum est, posse episcopum, virtute praedicti decreti, ex causa sibi nota clericum interdicere tam sacrorum exercitio quam ascensu ad altioris ordinis gradus ut neque teneatur causam suspensionis seu delictum manifestare ipsi reo, sed tantum Sedi apostolicae, si suspensus ad eam recursum habuerit; quod totidem verbis a S. Congr. responsum legimus*

episcopo Vercellensi. Atque universim loquendo: Episcopum remuentem alieni ordinis conferre, nullo jure constringi ad manifestandam causam. cur eum repellat.“⁵⁾ (Folyt. köv.)

Lukács Antal dr.

Bolla Márton mint kolozsvári tanár és házfőnök 1776—1799.

(Folytatás.)

2. Lantos-vers Révai Miklóshoz.

— Ódae Latinae et Hung. —

1. Oh szívem' jobbik fele! oh szerettem
Drága Miklósom, kit az engedetlen
És irigy sorsnak vak hatalma tölem
Messze szakasztott,
Minden időben.
2. Mit mivel az Grétzben? valabára Bollád
A' sűrű gond közt jut-e még eszedbe?
Én ugyan nálad vagyok, hogyha érzed,
Minden időben.
3. És mivel véled sűrűen beszéllek,
Lád' d-e Múzám is mire tör miattad,
Vakmerő kézzel veri a szokatlan
Szíttjai lantot
4. Forr-e leg kissébb leve Pindarusnak
E' tanátsotlan kobozos leányul?
Tiszta, 's értelmes füleidhez ötet
Küldöm, itéld meg.
5. Már te jó régen Görög, és Deák nyelv'
Drága lántzával kötözöd beszédünk'
Déltzeg, és eddig szabadon bótátott
Ige futását.
6. Megszelidített alagyáid önként
Tetszetős lépést szaporítva tesznek.
Peng arany 's gyémánt karikákkal égő
Gyenge belintsjek.
7. Mellyre fel-serkent gyönyörű szavaquak
Szives éllesztő sokasága hozzád
Bokrosan tódul, koszorús rabodda
Lenni örlívén.
8. Nő azon közben Neved, és az ország
Melly nevelt, és szült, nem elég ki-terjed't
Hangos hitednek; tud az Ott', 's az Albis'
Partja is iumár.
9. Bé hatal Muzák öröm-udvarába
Vigadozz, tapsolj, mivel a' ditsősség
Ott lakik véled, 's ragyogó karokkal
Téged ölelet.

4) Cap. Ex tenore, de temp. ordin.

5) S. C. Conc. in Perusin. 26. Sept. 1795. Ugyanigy határozott in Lucionen, 1843, hol a fél előre még csak megintve sem volt.

6) De syn. dioec. L. XII. c. 8. nr. 4. Ugyanigy határozott a Congr. in Lucion. 8. apr. 1849.

Ezt a verset az intézet 1897—8 Értesítőjében közöltem (132. l.) 1776-ból való. L. Révai Elegyes Versei 260. Révai válaszával. A teljes vers és a varia lectio, különböző időből való.

3. Ad Nicolaum Révai e S. Pii.

celeberrimum Poëtam Hungarum, cum is Poesim Hungaricam
Auctori suaderet rejecta Poesi Latina.

Deploras querulo carmine Révai,
Quod quamvis teneros Pieridum choros
Sectemur studiis ambo calentibus ;
In florente tamen dorso Heliconii
Montis me nequeas conspicerre uspiam.
Alta quin etiam voce, velut procul
Errantem in sterili me solitudine
Inclamas, ad iter, quod teris, advocans.
Ne clamore tuum tam mihi amabile
Pectus debilita, nec querimoniis
Laetas Aonides tristibus eneca,
Quae cernunt oculis limpidioribus,
Quam tu, quo properem, qua gradiar via.
Vel nostrum alteruter devius ambulat,
Vel non est Helicon unicus, ut putas,
Nec sic Pierides sunt apud Hungaros,
Ut desint Latiis saltibus, et iurgis.
Sum secutus ego, quem praeaeuntium
Vatum lucida vestigia dirigunt,
Me regina lyrae Calliope regia,
Et, si quando meas forte labescere
Vires illa videt, per juga collium
Sublatum, premio sideres fovet.
Tutum ostendit iter cantus Horatius,
Qui nisu facili qua lubet emicans
Albentem liquida luce secat viam.
At tu quem sequeris ? vel quod iter premis ?
Quid si non Helicon, sed fera Caucasi
Rupes est, pedibus quae teritur tuis ?
Et valles, Boreae carceribus truces
Te cantante cavis rupibus adgenunt . . .
At tu perge bonis alitibus, mei
Cordis dimidium, candide Révai,
Ultra non solitas ire potens vias,
Non te destituet Calliope tua.
Tendas, nil titubas (!) et licet ungvibus
Interdum brevior repere debeas,
Aut pennas celeres coribus Imai
Atritas egites ; atamen arduus
Et coeli facilis cum licet evolas.
Laurum cedo novam carpito dum virent
Exorta Hungaricae dona Poëseos :
Me vero Latii sic sine barbui
Multo trita manu fila, repectare (!)

Ez a vers korfesző érdekességre méltán tartbat számot. Hány latinos nevelésű ember, jó magyar, mint Bolla, riadhatott vissza az új deák-magyar költészet kezdetleges kapkodásaitól, és inkább kívánt járn Horatiusnak, a biztos vezérnek, nyomdokain ! Egyuttal jellemző ez a vers magára Bollára nézve is. Rendkívüli conservativismusa, mely rendfőnöksége alkalmával különösen szembeötlött és I. Ferenc

és Metternich korának annyira megfelel, már itt érvényesül — a keblében fel-felgerjedező vágy dacára, mely egy jobb és magyarabb kort követelt.

A fűzet címe Od. L. III. 10.

4. Magyar Vers.

Mely Levelet Nyitrán, a Tótok fészkiából írtál
Édes hazánk nyelvén : nagy tsuda s — ritka dolog ;
Mert ámbár szavaid versek lántzára kötötted,
Szépen bölts nyelve gyenge beléntae pörög.
Vas volt mellyed alatt, fejedet mikor erre vetetted,
És bátor lábhai jártalan utra menél.
Nem tudod, hány romlott tetemek pora s — zsirja puhéttya
E dombnak tetejét, s durva köszikla tövét.
En a versszerzést értem dombnévnek alatta,
Mellyen sok Fő, s-nyak le vetemedve török.
Mert fene nagy vadakat tart vak barlangja titokban,
Kit fogokat Böltsék Fővelejekre fenik.
Itt a puffadozó, s-fen járó ritka kevélység
Mindent lábaival, képtelen össze tapod.
Itt lakik a zöld, s-kék méreggel tellyes Irigység,
Nézd halaván nyelvel mint nyalogattya magát.
A rothadt vérben, meg van förtözve pofája,
Sárga genyettségnék, körme, tavában uszik.
Bé horpadt szemmel lassan pillogva tekenget,
Még távul, hamit lát, epedezve nyeli.
Fenn röptülő Márkuuk meg rongyolt Teste bizonyság,
Mellyből alig maradt, egy darabotska szüzen.
De te menny bizvást kedves ötsém téged védelmez az Isten,
Védelmez nagy Gróf Károlyid, éles eszed.
A Mosiek nemzet, mi mód hálálhatod ezt meg ?
Hogy nemzeted közepén támad a tiszta beszéd ?
Te még is mérést lépéssel ez hegyre felérni
Kezdeaz, ó Népnk Tsillaga ! fényne ! tüze !
Ez a vers, mely nyilván Révainak szól, szintén irodalomtörténetileg érdekes, s méltó pendantja az előbbinek. Márk nyilván Dományi Márk (1740—1814. IV. 1. Pesten), B. és Révai kortársa. 1802. IV. 6—1808. rendfőnök, ki után nem maradt verses emlék, de a ki, mint Bolla fentebbi soraiból következtethető, megpróbálkozott a magyar verselésben, de sikertelentül ; nyilván kortársainak bírálati szédét az ő zsegeit annyira, hogy „nem maradt belőle egy darabotska szüzen.“ Jellemző ez a vers Bollára : maga maradt a megnyomott csapáson, de Révaiban elismeri az újítás érdemét.

Ez a költemény Bolla 4. fűzetéből való ; címe Elegiae & Odae. Fölébe írta : Impertectae.

5. Dirib-darab versek.

— Odae Lat. et Hung. —

1. Mig boldog lészesz, sok jó-akarókra találhatsz,
Fölhcs napjaidat senki-se tölti veled.
Látod-e mennyi galamb megyen a szép zsendelyes bázra ?
Nem siet a szalmás rosz galibába madár.
Elpúszult rongyos tsürhöz nem igyekszik az hangya,
Senki-se jár el költ néhai bounyad után.
Mert mint az árnyék miglen süt tiszta verőfény,
Véle van a testtel, felleg alatt el-enyész ;
Ugy a tündér nép, miglen fog fényleni sorsod,
Véled lantol, elhagy, hogyha homályba borúlsz.

2. „Más.“

Ugy tetszik mindég, hogy más veteményje kövérebb,
Más ketskéjének jobb teje, 's tölgye nagyobb.

3. „Más.“

Ha valahány izben, vett ember; Jupiter annyi
Menyköveket kész leszs hinteni; botra szorúl.

4. Látod, hogy a restnek meg-vész a teste heverve;

S mint amaz álló viz, büzhödik, és el-apad.

5. „Pontikushoz.“

Kérdezed Egyistus mért lett végtére parázna,
Ezt nem nagy baj meg fejteni: lusta vala.

6. „Más.“

Ha jól emlékezem, vala négy fogad, Élia, tegnap,
Egy párt egy, más párt más köhögés ki ütött.
Már bizvást hurutolj regveltül fogva napestig.
Kárt többé néked nem tehet a köhögés.

7. „Labiensuról.“

A' miap orvos volt, sir-ásó most Labiennus,
Ó mesterségét szorgosn úzi: temet.

8. „Más.“

Bár az arany pereczet disznód orrára akaszszad,
Tsak disznó marad ő, 's rusnya motsárta siet.

9. „Arriától, és Petusról.“

Önnön vérével tsepegő vasat Arria nyujtván
Pétussának, emez gyenge pauszra takadt;
Melly sebet ejtettem magamon, nem fájlalom, úgymond,
Fáj, melyet magadon te szívem ejteni fogsz.

10. „Más.“

A disznók karimás örökkel verseket irnak;
Siposok a' szamarak, tántzosok a' bialok.

11. „Hatos Jambus.“

Nem tudja bal kezed; mit ad a' jobb kezed;
Megengedem, mert jobb kezed semmit-se ad.

12. „András ellen.“

Kettős ostobaság lántzával kötve vagy András,
Kába vagy, és még hogy kába vagy azt-se tudod.

13. „A kopashoz.“

Egy szálig (kopasz) el-vesztéd hajadat koponyádról,
Már most mit ieht el-vesztened? a' fejedet.

Révi és Mulay buzdítása titkos szárnypróbálgatásra
birta Bollát; de a siker csekély volt és a belátó Bolla a
verselgetést hamarosan abbahagyta.

6. Rhythmi ex Metastasio versi.

I. dal.

1. Nyughatatlan óráim.
Mely számosan vagytok,
Legyetek öldöklőim
Sirba taszításatok. | 2. Ti édes gerjedelmim
Vélem nyugodjatok,
A mit néznek gondjaim
Ahoz úgy sem jutok. |
|---|--|

II. dal.

1. Mig boldog volt, követtem
Szereinteje fényjében,
Vele leszek, és követem
Setét menydörgésben. | 2. Mint az aranynak szennye
Látszik a forró tűzben,
Úgy a tamis társ szive
Ki tetszik rossz időben. |
|---|--|

III. dal.

1. Ki mondhatja meg nekem
hol légyen az én kéntsem,
forgok-e bü szivében,
édes beszédjében? | 2. Boldog vagyok, ha sóhajt,
Mikor nevetet hallja,
'S azt tsendes ajkával
Magában suttoja. |
|--|---|

(Vége köv.)

Tarlózás

A belső-szolnoki esperesi kerület történetéből.

Összeszedégeti: Kovács György.

IV. Plebániák.

B. Szamosujvár*). A kir. országos fegyintézet és lelkészete. Azon vár, mely a hozzátartozó kisebb-nagyobb épületekkel a szamosujvári országos fegyintézet tisztí lakásait, börtön- és munkahelyiségeit magában foglalja, egyes elemeiben a XIII. század vége feléig visszavihető történelmi múlttal bír. Az 1291-ik évben ugyaíis már előfordul. Eme század második felében építik bidját és emelték vámhelylyé. A XVI. század közepég neve állandóan Gerla, honnan a román Szamosujvart most is Gylerlánuak nevezi.

Emez időtől tehát 1540 ig Gerlabida-Gerlavára néven ismerjük e helyet. Ezen évben már Bálványos-Ujvár nevet vesz tel megkülönböztetéssül a mai Bálványosvárálja területén hajdan feküdt Bálványosvártól, melynek romjaiból Martinuzzi György kir. kincstartó, mint várbirtokos 1540-ben azt kibővített, miért azután Martinuzzi-várnak is hivatott.

Ezen vár idők hosszú során sok gazdát cserélt. Birták: Báthori András, Dobó István, Izabella királyné, Kendi István stb. A várhoz nagy uradalom is tartozott. Orizete az ugynevezett puskásokra volt bízva, kik a fejedelmek által szolgálataik fejében kiválóbb privilegiumokkal voltak felruházva.

A vár 1717-ben — úgy látszik — fiskalisbirtok. Ekkor III. Károly király a görög szertartásu egyesült román püspökség javadalmaszására adományozza az uradalmat, míg a vár továbbra is kincstartó birtok marad.

1734-ben a vár sáncos kerítést nyer.

1736-ban az uradalmat 100000 frtért az örmények nyerik zálogba, miután a gr. szert. püspök részére azon uradalom helyett a fogarasi adatott.

A vár erődítési munkálataiban — a sáncos kerítés beállításánál — az örmények is költséges részt vettek, melynek kárpótlásánál azt nyerték, hogy szükség esetén feleségeikkel, gyermekeikkel és vagyonukkal a várban menedéket kereshettek és találtak is.

Midőn a fiskus Szamosujvár örményeinek a vár uradalmát eladta, magának csak a várat tartván meg, itt a régi puskások helyett már német zsoldosokat találunk. De a vár hadászati szempontból semmi nagy fontossággal nem bírván eladóvá lesz, de vevő nem találtatván, haszonbérletet ki-vánja a törvényszék.

Azonban az akkori idők közbiztonsági állapotai a vár és jövőjének az eladás, vagy haszonbérletkezésénél egész más irányt és célt jelöltek ki; mert továbbra is állami tulajdon maradván, az 1785-ik évben tartományi börtön helyévé lett, mely később fenytéki ház és fenytő intézetnek is nevezetett. Ma királyi országos fegyintézet néven szerepel.

Tehát — mint Hodoreán János, az intézet multjának jeles ismertetője, elmesné mondja — „sóhajok országá“ lett a régi Gerla — később Martinuzzi vára. A régi puskások fegyvereinek és kardjainak esőrgetését a büntényeik miatt

*) Forrásaim: Szamosujvár Irában és Képekben — Szongott Kristóftól. A szamosujvári vár — írták Szongott Kristóf, Vajna Károly és Hodoreán János. Erdély építészeti emlékei — Kövári Lászlótól, — és személyes észleleteim. Ki történelmi, régészeti vagy más szempontokból többet kíván: keresse fel eme forrásokat. En főszuljt egy-házi tört. részletekre fektetek.

letartóztatottak sármalmas sóhajuk és nyugtalan lelkiismereteik kínos zihengései váltották fel.

Említett Hodoreán János feyintézeti jelenlegi gr. kath. lelkész barátom meg nem haragszik, ha a várak feyintéztett átalakításai az ő szavaival következőkben ismertetem:

„Hazánk országos jellegű letartóztatási intézetei között a szamosújvári a legrégibb. Alapítása II. József császárra esik vissza. Felállítását nem a külföldi példa, sem pedig valamely politikai eszme idézte elő, hanem egy nem vélt eset. Ugyanis a régi időben a társadalom elesett szerencsétleneit, kiket bíróság szabadságvesztésre ítéltek, a megyék tartották felogva saját börtöneikben, melyek rendszerint nagyon gyatrak voltak. 1785-ben történt, hogy a háromszéki börtönből az ott letartóztatott rabok kitörtek s az őket botokkal őrző hajdukat elkergetve, megszöktek. Közöttük sok veszedelmes jellemű egyén volt, a kik kerékbetörés helyett kegyelemből örökös börtönre voltak ítélve. Az országban, mely akkor még a Hóra-lázadás izgalmai alatt állott, e megszökés híre nagy félelmet keltett. Ekkor, hogy a közbiztonságot és esendét némileg helyreállítsa, az erdélyi Gubernium azon jelentéssé indványát terjesztette Bécsbe, miszerint a fejedelemségben levő gonosztevők vonassanak össze a megyei börtönökből egy erre kiszemelt katonai várba. II. József császár elfogadta a tervet és 1785. október 20-án kelt udvari rendeletével a szamosújvári katonai várat jelölte ki egy tartományi (provincialis) börtön felállítására. Nagy nehézségek merültek föl fel a börtön szervezése körül, mert az erdélyi kormányzék katonai kezelés és igazgatás alá akarta vétetni. Az udvari haditanács azonban kikötötte, hogy csakis provinciális jelleggel bírjon és a felállított határörvidékek gonosztevőit ne szállítsák abba. A császár ez utóbbi értelemben döntött és 1786. március 27-én kiadott udvari rendeletével a börtönt véglegesen szervezte.“

Ez a feyintézet felállításának rövidletes története, megjegyezvén azt, mit itt hosszadalmasan leírni nem céloim — hogy az intézeti helyiségek, azon képüket, melyet most élénk tárnak, hosszú idők sorozatán nyerték. Ez ügyben legtöbb 1857—1860 években történt.

Ezen intézet felállítására magával hozta a feyencek lelkében való gondozását is.

A várban kápolna és időktől van — még mielőtt Martinuzzi a várat 1540-ben kibővítette volna. Kettős alkotás nyomát viseli. A szentélyi rész újabb toldás levén, renaissance, míg a többi rész goth izlést árul el s végén fekszik azon Martinuzzi-palotának, melynek a szentélybe nyíló ablakából hajdan a nagy egyházi és államférfi a szent misét hallgatta. A kápolna egyik harangja a régi idők ezen szokásos köriratával van ellátva: O rex gloriae, veni cum pace! és 1496-ik évben kelt goth betűs írás. Tehát miúdezek fenn nem bírdetik, hogy maga Martinuzzi, mikor a vár birtokosa és restauratora lett, benne már kéz az egyházi intézményre talált, mely „in honorem Smae Trinitatis“ volt dedikálva és most is e címet viseli. Az oltár felső részében az „Annunciatio B. M. Virginis“, alsó részében pedig az „Assumptio“ tünteti élénk. Ez utóbbi képet 1769-ben Peller József festette, ki úgy látszik a múlt század felkapott oltárképessége volt. — A deésaknai oltár „Assumptio“ képe is az ő ecsetére vall.

Mik voltak e kápolna régi felszerelései, nem lehet

tudni. A fentebb említett „SSma Trinitas“ titulusát fogva a régi oltár eme képet viselhette. A régi felszerelésekről csak annyit tudunk, hogy azokat a bécsi hadügyminiszterium 1786. október 13-án kelt rendeletével az erdélyi vesztéginézeti templomok között szétszította.

E kápolna, hogy eretnek kézre soha sem került, már abból is következtetik, hogy említett régi felszerelései az idők viharai közt is fenmaradtak eme templomok közt történt szétszításukig.

Egyik kijavítása 1760-ban történik. Egy másik alosabb kijavítása 1822-re esik. Erre vall a chóruson levő ezen felirat: L. B. Josinczi József vár inspectora tulajdon szorgalmatossága által festette ki ezen Isten imlására rendeltetett Szent Helyet 1822-ik Esztendőben. Festette szerencsétlen Rivetty Péter. Lejebb ugyanott ez áll: Fennirt jó Elöljárónkkal edgyütt imádjuk a mi Teremtő Urunkat, ugymint Benkő Mihály vár strázsamestere és Deák Antal vár őrdeákja

A kápolna oldalait kontár kézre valló 6 statiókép borítja, melyek Jézusnak a keresztt alatt történt lerokadásáig átélt szenvedéseit tárnak élénk. Egy rab festményeinek mondják.

Maga az oltár is Josinczi József báró idejében (1811—1837.) javított ki a szent Józsefet ábrázoló egy kép alatt levő ezen felirat szerint: „Méltóságos L. Báró N.-Várad Josinczi József Ur eő Ngnak Vár Comándassága alatt megújítván ezen oltár s egyebek örök emlékezetéül hagyta maga után ezen szent patronussának képét.“ Mint a felirat mondja, a most a sekrestye ajtajánál függő ezen kép eredetileg az oltáron állott, a báró valamelyik tisztelője illesztvén oda.

A kápolnát a régiség emlékeinek tisztelben tartása mellett újabban renováltatta Vajna Károly, 1895—98-ig az intézet nagy munkásságn igazgatója, a hajó talapatát cheiramit burkolattal is ellátván.

Patronus: az igazságsügyi kormány.

(Folyt. köv.)

T Á R C A

San Bonaventura.

A Palatinus tetején, régmúlt dicsőség bús omladéka között magányos kis helyet ismerék. A kinek sajog a szive, a kin fáj a szét vert az élet, a kinek keblében haragos viharok dúlnak, jöjjen velem. A kit bánt az üres világ lébasága, a csalfa szünpompája, külsősége, tartson velem. Megpihenünk a kis kert aján, sötét ciprusok hűsítő árnyában. A nagyváros, a világ zsihongasa nem jut fel bozzánk. Csüdes minden, körülöttünk csak néha-néha sóhaj fel a természet vagy talán az a méla romokban heverő múlt, melyen vad enyészet boroz?

Lelkünk mintha életet hozna e szomorú képbe. A Palatinuson vagyunk. Széjjelfoszlik a fátyol, mely a múltat takarja, életre kél a letűnt világ, újra csillog a márvány, pezsdül az élet . . .

Palota palota hátán, oltár oltár mellett, földig rántott istenségek, felbökig magasztalt törpe emberek; koronás kényurak, jellemtelen bizelgők; pazar kincs, vakító fény; dzszadó pázsitok, zengő ligetek, zene, bohócok, tánc, költők, 22 teritékü ebédek és sárban kuszó élvezetek . . . ez volt a Palatinus aranykorában.

Kikél tomjából büszkén, fényesen a „Sedes Romani Imperii“ Augustus e mesés gazdagságú palotája. A Gracchusok, Tiberinusok, „szegény“ Cicerók pazar épületei újra magukra öltik ragyogó ruhájukat. Apollo csaknem ötven láb magaságú szobra lábaihoz odasereglenek a költők, újra szól a dal, csörrren a fegyver . . .

Látom Nérót is, a koronás zsarnokot, költőt, kocsist és komédiást. Jókedvében felgyújtja Rómát és lemészárolja érte az ártatlanokat. Szüknek találja palotáját a mons Vaticanuson és épít magának aranyházat csaknem egy mérföldnyi kiterjedésben. Megunja elefántcsont-tetőzetű, ébenfás ebédülőjét, hol számtalan rabszolgáké ször illatos virágokat a kéjencekre, — tapsol a győztes gladiátoroknak, ki császári ura kedvéért kardjába dől, — tengeri csatát rendez, legyilkol embereket, kocsira kap, hogy homlokára övezze a versenyzők babéraját.

Es hallom Caligulát, a mint örülten rohan végig fényes terméin és kétségbeesett kiáltással hívja az éj ijesztő csöndjében a nap első sugarait. Elvezetékői elkapott lelke számára az éjjel álmod és nyugalmat hozni már nem tud . . .

Századok múltak, emberek kidőltek. A márvány leporladozott és vele a Palatinus dicsősége. Tiberius, Severus palotáiban marakodó véresék tanyáznak és verik fel vijjogásukkal a tájat. Nero ebédülőjét felverte a gyp, tetejét sítvöltő fergeg tépte meg. A „Coenalis Jovis“ falai szomorun nyujtozkodnak, mozaikjait rüt bozót borítja. — Egy-két üsött-kopott kép, csonka épület-maradékok, néhány ólomeső . . . ennyi maradt meg a Palatinus fényéből. „Omnia fui et nihil expedit“ kiáltak fel Septimius Severus dicsősége alkonyán — „omnia fui et nihil expedit“ sohatja e romokban heverő világ és a lettűn alkonyat homálya gyászos szemfedőt borít reája.

Es itt, e helyen, Nero épületmaradékjai fölött, a büszke császári paloták romjai között áll manapság a keresztény világ egyik legszigorubb kolostora: San Bonaventura.

Hol egykor alacsony élvezetek mocsara bűján termette a gaz kórót, ma a legszigorubb bünbánat és vezeklés fakaszt szebbnél-szebb virágokat.

Hol vannak most Néró aranypalotái? ott azokban a szük, apró cellákban. Hol vannak Néró lakomái? Szegény, szörcsuhás, meztelen lábú szerzetes bádog-edényével reggelenként házról-házra jár és kéreget ételmaradékokat: ez Néró lakomája!

És Caligula? Márványtermei és örült kinjai? Az álmatlan éjjek rémes képei?

Lépjünk a kis, igénytelen templomba. A főoltár már ványa alatt, libegő láncocskák szende fényében szörcsuhás aggastyán pihen békében. Jobbjánál mint a győztes hadvezér oldalán a kard, kegyetlen ostor fekszik. Ez ostonnal vitta ki legfényesebb diadalait a kegyelmeknek önmagában és mások lelkében. Ez ostonnal verte véresre testét, mielőtt kilépett volna a nép elé, hogy bünbánatot hirdessen. Ezzel kinozta meg önmagát, mielőtt odasietett volna a farsang

észbontó mámorában tomboló tömeg elé. Ez ostonnal a kezében állította fel a keresztutat a Colosseum romjai közé és járta meg azt mindeu pénteken csaknem egész Rómával.

Az éjjel, mely Caligulát bilnei és kinjai között találta, e férfit ott látta apró cellája hideg kővén, hol kivívta a büns emberek számára Isten kegyelmét. Az éjjel csöndje nem bántotta őt, felhívta imára a ragyogó csillagokat, az éjtél vad sötétségét, a pihenő természet auttogó szellőit és lelke megpihent Isten dicséretében . . .

E férfit századának legnagyobb népszónoka, vezeklője, Róma és felső Olaszország apostola, Leonardo da Portu Mauritio.

Mint 75 éves aggastyánt fektették őt testvérei S. Bonaventura templomába örök nyugalomra. IX. Pius a szentek sorába iktatta. S. Bonaventura szerzetesei pedig odairták lángoló betűkkel sirjára: „ó százszor áldott bünbánat, minő u gy dicsőséget szerzettél nekem.“

*

A Forum Romanum mentén, Titus diadalivétől jobbra magányos út vezet fel a Palatinus tetejére. Az utat szegélyező mohlepte falba a keresztút stációi vannak véve. A nagy-kereszt fejét át meg átfonta örökzöld korszorúval a futóka; egy ága már ott kúszik az Üdvözítő lábainál, átöleli azokat, enyhíti, megvédi azok véres sebeit. Élő lénynek nyoma sincsen. Az út végén sötét épület áll kis templommal. Az épület roskadozó kapuja fölé pedig durva vonásokkal van írva: Silentium . . .

Ez S. Bonaventura kolostora.

Ide szoktunk feljárni szép verőfényes délutánokon és a nyájas sz. ferencendi szerzetesek sziveben bocsájtanak be helyes kis kertjűkbe. Ott megpihen a lelkűk a Palatinus romjain és halljuk, lessük figyelemmel azok szavait. Az üres fény káprázata, a zajongó világ zsvaja eddig fel nem ér. Elgondolkodik hát lelkűnk: „Omnia fui, nihil expedit . . .“ „Ó százszor áldott bünbánat, minő nagy dicsőséget szerzettél nekem . . .“

Romanus.

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

Beszélgetés Majláth püspökkel. *)

— Saját tudósítónktól. —

Kolozsvár, febr. 14.

Majláth Gusztáv Károly gróf r. katb. püspök két nap óta városunkban időzik. Hogy mi hozta közénk, arról lapunk legutóbbi számaiban referáltunk: egyházi ügyek, az iparos tanonc-otthon és a katolikus legény-egylet megalapítása. Erdékesnek tartottuk, hogy e két intézményről a legilletékesebb forumtól, magától a püspöktől nyerjünk információkat. De érdekesnek tartottuk kikérni a véleményét, azt a mozgalmat illetőleg is, a melyet az ág. ev. és reformátusok annak a miniszteri rendeletnek a visszavonása érdekében indítottak, a mely Majláth grófnak az „ördélyi püspök“ cím viselését megengedte. Epen e tárgyban tartanak ülést ma délután a reformátusok, Báuffy Dezső báró főgondnok elnökölte alatt.

Munkatársunk fölkereste tehát Majláth grót, érdélyi püspököt, a kivel a következő beszélgetést folytatta:

— Csodálkozom, hogy a reformátusoknak egyházi ügyeik nem adnak elég dolgot és ráérnek olyan kérdések

* A „Magyar Polgár“ febr. 14-i számából.

fejtegetésére, melyeknek jogos voltát a történelem és a törvény is elősmeri. Az „erdélyi püspöki“ cím 900 esztendő, vagyis Szent-István király idejéből való. Az igaz hogy ebből az időből írott bizonyítékok nem léteznek, de Kálmán király idejéből igenis vannak. Abban az időben nem volt más püspökség Erdélyben, csak katolikus, következőképpen az erdélyi püspöki“ cím a katolikus püspökököt illeti meg és nem a később alakult más felekezetbeli egyházak püspökeinek valamelyikét. Engemet a király erdélyi püspöské nevezett ki, ne kívánja seuki főlem, hogy erről, — engemet közjogilag megillető — czímről valaki kedvéért is lemondjak. Anyai dolgot ad közlőben nekem az egyházam, hogy már hetek óta nem is olvasom a hírlapoknak erre vonatkozó részeit és mondhatom — elég jól érzem magam.

Az iparos tanonc-otthon és a katolikus legény-egyletre vonatkozólag ezeket mondta a püspök:

— Eu az egyesületi életet eredményeiből ösmerem. Németországban és Franciaországban volt alkalmam meggyőződni arról, hogy ottan az egyesületi életnek egészen más céljai vannak, mint náunk.

Nem a szórakozás a fődolog, hanem az önművelés. Ezt az elvet akarom meghonosítani, a mikor a társadalom azon zsenge hajtásait, a kiknek neveléséről senki sem gondoskodik, e tekintetben pártfogásba vétetni óhajtom.

Az a szegény iparos tanonc napestig a műhelyben dolgozik, azután pedig a háznál végzi el legtöbb helyütt a házi teendőket is, vasárnap délután — ha ugyan akkor szabad — pedig vagy elkészál a paptársaival, vagy ha pénze van, még kocsmába is ellátogat. Nevelésről szó sincsen, valásból oktatást nem nyer, pedig a vallás az egyedüli, mely különösen az ifjú lélekre feltétlenül nemesítő hatást tud gyakorolni. Ezért akarok én itt Kolozsvárt is egy ilyen iparos-tanonc-otthont létesíteni, hová a tanoncok vasárnap délután eljárnának, ott egy pap felügyelete alatt álljanak, az beszél nekik vallásról, tart nekik okaszerű előadásokat, egytt szó-razokozik, játszik velök, szóval: legalább egy fél napig minden héten nevelésükről, lelkük nemesítésükről gondoskodik. Mind-ezeken kívül az ilyen otthonoknak megvan még az a jótékony hatásuk, hogy nagyban emelik és fejlesztik az összetartás szellemét. Ösmerem külföldről ezeket, de különben Budapesten is van már körülbelül öt ilyen tanonc-otthon és nem egyszer tapasztaltam látogatásaim a kalmával, hogy a tanoncok annyira megszeretik ezeket a helyeket, hogy szinte könnyeznek, mikor vasárnap este el kell onnan menni.

Mihelyt a tanonc föl szabadul, t. i. segéd lesz, akkor természetesen el kell hagyania a tanonc-otthont és akkor ismét ott áll, hogy nincs seuki, a ki befolyást gyakoroljon lelkére, a mely amugy is nagyon fogékony az ifjúságra oly veszedelmes életmód iránt. Ha majd az iparos tanonc-otthon jótékony hatása be fog bizonyulni, akkor a katolikus legény-egyletet fogjuk megalapítani, hogy a föl szabadult tanoncok ne legyenek kénytelenek kocsmákba, kávéházakba járni, hanem vasárnap délután összegyűlhessenek vallásos és társadalmi fölolvadások meghallgatására.

Engem tisztán csak a szeretet vezérel ezen ténykedésimben és igazán nem szeretném, ha az Önnel folytatott beszélgetést arra magyaráznák, hogy én azzal az ügynek reklámot akarok csinálni.

Orvendtem a szerencsének, de hírlapírói minőségben ne jöjjön többé hozzám; privát ügyben nagyon szívesen fogadom.

Ezzel a beszélgetés véget ért.

Egy elkezelt haldokló.

Ezen cím alatt a „Déva és vidéke“ című hetilapban 1900. január 18-án egy közlemény jelent meg, melyben „Egy érdekelt fél“ aláírással panaszkolja valaki, hogy egy Váradi Samu nevű ember miként lett katolikus és a vajda-hunyadi lelkész hogyan vette át és temette el.

A közlemény egyes részletei nem felelnek meg a valóságnak, de azért erre nem tartottam érdemesnek válaszolni, részint, mert sokkal fontosabb dolgaim voltak, részint pedig, mert egy ily ügyben hírlapi polemikát folytatni nem volt szándékomban.

Azonban egész véletlenül a mai napou kezembe akad az „Erdélyi Protestáns lap“ 6-ik száma, melyben a főnmenlitett címen „Thamó Gyula beszolgáló pap“ aláírásal majdnem szóról-szóra ugyanazon értesítést olvasom; de a néhány sorból álló toldalék sokkal cynikusabbá teszi a közleményt, semhogy azt most már szó nélkül hagyhatnám.

A dolog úgy történt: 1900. év január 13-án délelőtt 9 órakor Váradi Sámuelné a vajda-hunyadi róm. kath. lelkészi hivatal helyiségében megjelent és arra kért, hogy férjét, ki most betegen fekszik, a róm. kath. anyaszentegyházba vegyem föl és egyszersmind a haldoklók szentségeiben is részesítessem.

Azon kérdésemre: mikor jelentette ki ezen szándékát? azt felelte a nő: „már rég óhajtotta az áttérést, de az utóbbi időkben gyengélkedvén, mindig azt várta, hogy egészséges legyen s majd egész családjá jelenlétében tegye meg e nevezetes cselekményt.“ Sőt mi több, még azt is jelezte, hogy beszélő képességét elveszítette. Erre kijelentettem, hogy abban az esetben át nem vehetem, de azért fiait a munkából hiyassa haza s ha ők is eskü mellett kijelentik édes apjuknak a kath. anyaszentegyházba többször és határozottan kifejezett áttérési akaratát: én az ily esetekben lehetséges egyházi kegyzserekbem részesítem, de a temetést az ev. ref. pásztor fogja végezni. Addig is utasítottam buzgó imádkozásra és épen a templomban időző 2 ajtatos asszonyok különös imába ajánlottam.

Alig fél óra múlva elindultam. Ime az isteni kegyelem csodája! A bejáratnál találkoztam a kezelő orvossal, ki kérdészködésemre értésemre adja, hogy a beteg jól beszél és ép elmével bír. A házban találok a beteg nagyobb fiát, ki már haza érkezett — úgyszintén a szomszédokat, az anyát egy 10 és egy 15 éves leányával. Megkérdezem a beteg embert: miért nivatott? és ez feleli: „Tiszteendő atyám! rég óhajtottam katolikus lenni, legyen szíves vegyen át, hogy mint katolikus halbassak meg.“ A gyermekeket szintén figyelmeztettem, hogy esetleg majd szükség lesz meg is esküdni apjuknak már ezelőtt is mondott szándékáról.

A szertartás végeztével a tanuk a következő bizonyítványt állították ki: „Bizonyítvány. Alulírottak bizonyoságot tesznek lelkiismeretünk szerint arról, hogy Rákosdon szültezt és lakó Váradi Sámuel a mai napon kijelentette P. Sántha Angelus róm. kath. lelkész előtt abbéli szándékát, hogy ő már ezelőtt is óhajtott vallásáról a református felekezetről lemondani és az egyedül üdvözítő róm. kath. anyaszentegyházba fölvetetni; miután ágyban fekvő beteg, ép észsal és akaratl a kath. hitvallást előttünk le is tette: megígérte egyszersmind, hogy ha egészséges lesz, a fennálló törvényeknek is eleget fog tenni. Kelt Rákosdon, 1900. január 13-án. Barcsai András és neje Benkő Tékla tanuk.“ Visszatérésemkor azt kérdi a beteg: „ma még nem ettem semmit, hogy áldozhassam, most már szabad-e?“ Ez még jobban meglepett. Válaszom természetesen az volt: ugyan betegnek enni szabad, de ha már ennyit várakozott, egy negyed óráig sziveskedjék még várni, mert egyik paptársam

az oltári szentséget azonnal elhozta. Megtörtént ez. Csendet nyugvás után 7 órakor beállott az agonizáció és 8 órakor az Urban elhunyt.

Azonnal jelentették a halálesetet. Másnap a halottkém a halottvizsgálati jelentést kiállítani vonakodott; keresztlevélét és — tudja Isten — mi mindenfelét követelt. Folytonosan jártatták a szegény családtagokat, míg végre 15-én reggel 8 órakor utasítottam az újít, „hogy ha a halottkém a szükséges iratot ki nem állítja, én a törvényes 36 óra elteltével — mely már el is telt — a hullát eltemetem, a következményekért majd felelni fog a halottkém.“ Az áttérési bizonyítványt megtekintés végett az anyakönyvvezető úrnak megküldöttem és „ex libro Conversorum“ hiteles bizonyítványt megőrzés végett szintén.

Ezek után a halottkém a vizsgálati bizonyítványt és az anyakönyvvezető a tanúsítványt kiállították. Megkaptam déli 12 órakor.

Eonyi vekszáció után az áttért előbbi lelkesének az esetet nem jelenttem be, hanem egyszerűen 15-én délután 4 órakor eltemettem, még pedig az Isteni Gondviselés csudás mőködéséről tartott szónoklattal, mely csudálatosan az oly sok ideig megkötözött „Lázárt“ szolgálai által feloldoztatni kegyeskedett.

(Folyt. köv.)

KÜLÖNFÉLEK.

— **Zichy Nándor gróf** ő nagyméltósága a ma d. u. gyorsvonattal püspök urunk látogatására városunkba érkezik. Legszentebb figyeinknek veterán és megtörhetlen vezérért bölcselattal üdvözöljük körünkben.

— **Püspök urunk** f. hó 13-án Kolozsvárt az általa egy katb. legényegylet és tanonc-otthon felállítására tárgyában összehívott értekezleten elnökölt, melyen végleges eredményre jutottak. Elnökölt aztán az Igazgatótanácsa havi gyűlésén, bonnan Jósika S. baró. Korniss V. gróf, Thorma M. dr. és mások kíséretében a „Szent Antal kenyere“ társaságnak a róm. kath. főgymn. dísztermében tartott felolvasó estélyére ment. 14-én a minoriták templomában megható finnepség közt egy új oltárt szentelt fel sz. Antal tiszteletére. 16-án a reggeli gyorsvonattal Lollók J. lazarista atya, a mi áldott jó lelki atyánk kíséretében székhelyére szerencsésen visszaérkezett.

— **Az országos kath. autonómiai kongresszus** febr. 10-én berégezte tárgyalásait. A 27-es bizottság többségének javaslatát Sággy Gyula és Zichy Nándor gróf pótdívtványával elfogadta. Továbbá elfogadta Horánszky halasztási indítványát. Ezek szerint a 27-es bizottság a többségi tervezet alapján figyelembe véve a kisebbségi tervezet alapelveit s mérlegelve minden felmerülhető kérdést tárgyalásba bocsátkozik az illetékes tényezőkkel: a kormányval és a püspöki karral s ha ezek eredményre vezetnek, végleg megalkul az országos autonomia. Csak azt jegyezzük meg, hogy a mi autonómiank nem ijesztető bele a többség tervezetbe.

— **Halálozás.** Igaz részvétellel vettük és közöljük a következő gyászjelentéseket: Az alicsik-kászoni róm. kath. esperesi kerület lelkészkedő papsága úgy a maga, valamint a rokonok nevében mély megilletődéssel jelenti, hogy szeretett paptársa nagyontiszteltendő **Szántó Géza-Viktor** kászoni-jakabfalvi róm. kath. lelkész életének 50-ik, áldozó papságának 25-ik évében, a haladóklók szentségének buzgó felvétele után hosszas, de igazi keresztény títrellemmel viselt betegség következtében, a messze távolból betegágyához siető édes anyjának ölelő karjai közt tolvó hó 10-én délután 3 órakor lelkét visszaadta Teremtőjének. Hült tetemei folyó hó 13-án délelőtt 10 órakor az engesztelő szent mise-áldozat bemuta-

ása után a kászoni-jakabfalvi róm. kath. temetőben foguak a feltámadás nagy napjáig az anyaföldnek átadatni R. i. p. Kászoni-Jakabfalva 1900. február hó 10-én.

Alólirottak ugy a maguk, mint a közeli és távoli rokonok nevében a szív legmélyebb fájdalommal tudatják, hogy a szerető férj, gondos atya és jó rokon: **csik-karczfalvi Lukács József** nyung. kur. vezető számtiszt, életének 76-ik, boldog házasságának 52-ik évében, a haladóklók szentségének ájtatos felvétele után, f. hó 8-án este 1/2 11 órakor az Urban csendesen elhunyt. A megboldogultnak földi maradványai f. hó 11-én d. u. 3 órakor foguak a csik-karczfalvi templomkerítésében lévő családi sírhelybe örök nyugalomra elhelyeztetni. Lelkéért pedig az engesztelő szentmise áldozat f. hó 12-én délelőtt 10 órakor fog az Egék Úrának felajánlatni. Az örök világhosszág fényeskedjék neki! Csik-Karcfalva, 1900. év február hó 9-én. Csik-dántalvi Kovács József, mint bánatos özvegy. Gyermekük: Lukács Anna, férjezett Berde Ferencné, Lukács Juliska, Dr. Lukács Antal, abrudbányai plebánus.

— **Rómái hírek.** Múlt héten vagy 350 zarándok készült Marseilles városából Rómába. El is érték már az olasz határt, Ventimigliát, mikor egyszerre egész sereg Carabinieri fogja körül őket és kíséri be a közeli csendőrállomásra. Ott négy orvos fogadta őket, hogy nyomban megvizsgálják, be vannak-e a himlő ellen oltva és mikor; kilttubben ott, a színhelyen kapják az oltást. A tízes vért franciák energikusan ellenszegültek, a mi nek az volt a következménye, hogy vissza kellett térniök Franciaországba. Azt mondják, az egész csak szabadkőműves-manipuláció lett volna es Franciaországban elégteltelt foguak kérti Olaszországtól, mert csak a zarándokokkal bántak így a határon, a többi idegeneket nyugodtan engedték át. E hétre különben már más három nagy zarándoklatot várnak Rómába Turinből és Milanóból ket bitoros vezetése alatt.

Nem lesz felesleges, ha e helyütt is figyelmeztetjük a Rómába készülődő magyarokat, hogy fegyverkezzenek fel jól az olasz hamis pénz ellen. Hihetetlen módon csalják az olasz urak az idegeneket már amúgy is, de ez új hadműveletük igazán meglepő. A hamispénz közkezeen forog; ott találjuk az osteriákban, az üzletekben, kereskedésekben, még a királyi posta-és távirtdahivatalokban és vasuti pénztárakban is. A derék olasz, a kinek idegenekkel van dolga, tartalékul külön kisládikában hamis pénzt tartogat, vagy egyik zsebébe rossz pénzt tesz. Ha az idegen az első kísértetnél a hálóba kerül, veszve van. Ép azért se fogadjunk el papirospénzt, ha nincs visznyomása; nézzük meg jól az összeragasztott papírpénzt, számai megegyeznek-e. Ezüstpénz, melyet 1863 előtt vertek, vagy mely Viktor Emmanuel képét visel e felirattal: Re „eleto“ megváasztott király, hamis pénz. Az arany . . . no ez fehér holló! Ha az idegen nem hoz magával, nem is kap. — A törbeccsalás módszere különben a következő: fogadóknban, vendéglőben kezdetben mindig egy-két hamis pénzdarabot kevernek a jó közé, vagy „véletlenségből“ eltévesztik az igaz összeg befizetését. Ne teketóriázzunk sokat; számláljuk meg jól a pénzt és dobjunk minden ezüst darabot az asztalra. A csengés elarulja a rossz pénzt, de főleg az udvarias pincért hozza kellemetlen helyzetbe és észrevehetjük csakhamar, hogy kedvét és bátorságát veszti. Mondjuk ki minél többször a kemény szót: non buono és győztünk. — A kereskedésekben még az a jó szokás is dívik, hogy kezdetben mindennek kétszeres árát mondják. Tegyük úgy, mint tette a minap egy hajor, a ki egy árva szót sem tudott olaszul, de azért megértették mindenütt: alig lépett a boltba, kiuyjította bal keze hüvelykujját és jobb keze mutatóujjával keresztelte azt; más szóval a mondott ár felénél többet ne adjunk.

— **Pénztári üzenet.** Tisztelettel kérjük az előfizetőket és társulati tagokat a megfelelő összegek, illetve hátralekők beküldésére.

Kiadja: Az erdélyi róm. kath. Irodalmi Társulat. Felelős szerkesztő: **Zlamál Ágost.**

Szerkesztőtársak: **Bálinth György, Eröss József, Péter János dr., Wagner Sándor.**

Nyomatott Papp Györgynél a püsp. lyc. könyvnyomdában Gyulafehérvárt